

Dövlətçiliyini terror və qan üzərində quran Ermənistan

Kamran Behbudov,

“ADA” Universitetinin professoru

Son vaxtlar Ermənistan hökumətinin təxribatçı fəaliyyəti bir daha sübut edir ki, bu dövlətin rəhbərliyi Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması üçün danışıqlar prosesindən çox uzaqdır. Ermənistanda yaşayan yüz minlərlə türk müsəlmanı öz ata-baba yurdundan didərgin salan, Azərbaycan torpaqlarını işğal edən və bu ərazilərdə azərbaycanlı əhalinin etnik təmizlənməsini təşkil edən, yerli əhaliyə qarşı insanlığa sığmayan cinayət törətmiş bir ölkə olan terrorçu Ermənistan rəhbərinin müsəlmanlara Ramazan bayramı təbrikləri yetirmək – İslam dininə münasibətdə ən yüksək riyakarlıq dərəcəsidir. Görünür ki, bir daha bizim bədnam qonşularımıza yada salmaq lazımdır ki, onlar yalnız müsəlmanlara qarşı keçirdikləri soyqırımları, terror əməlləri ilə əbədi yaddaşlarda qalacaqlar. Vaxtilə mövcud olmuş “Böyük Ermənistan” haqqında miflərin yaradılması, “erməni xalqının əzabkeşliyi” uydurulmuş iddialar erməni terrorizminin ideologiyasında əsas yer tutur. Bu isə öz növbəsində onların qanlı zorakılıq aktlarına bəraət qazandırmasına xidmət edir.

Erməni terrorizminin qanlı təcrübəsi mövcudluğunun bütün dövrü ərzində “Böyük Ermənistan” və “erməni soyqırımı” haqqında uzunmüddətli təbliğatla və təşkil olunmuş ictimai rəyə psixoloji təzyiqlə pərdələnmişdi. Nəticədə xeyli vaxt ərzində dünyada bir çox ictimai xadimlər və siyasətçilər erməni terror təşkilatlarını milli-azadlıq hərəkatının bir hissəsi kimi bilavasitə və ya dolayısı ilə, onların cinayətkar fəaliyyətini bəyənərək qəbul ediblər. Erməni terrorizmi Türkiyənin sabitliyini sarsıtmaq və bəzi başqa dövlətlər tərəfindən ona təzyiq etmək vasitəsidir. Qondarma “erməni soyqırımı”, tarixi faktların əksinə, ən yüksək səviyyələrdə siyasi spekulasiya predmetinə çevrildi.

Nəticədə, erməni təşkilatları tərəfindən yaradılmış miflər, demək olar ki, bütün ermənilərin ağıllarına və şüurlarına sahib olaraq yalnız Anadolu türkləri deyil, həm də Azərbaycan xalqına qarşı çoxsaylı qanlı terror aksiyalarını həyata keçirmələrinə bəhanə oldu. “Daşnaksütyun”un terror fəaliyyəti, həmçinin Türkiyə ilə dost münasibətlərində olan bir çox dövlətlərin vətəndaşlarına qarşı yönəldilmişdi.

“Erməni xalqının məhv edilməsi haqqında” yeni miflərin yaradılması “Daşnaksütyun”un fəaliyyətində mühüm yer tuturdu. Onların arasında 1915-ci ildə guya Osmanlı hökuməti tərəfindən edilmiş “erməni soyqırımı” haqqında uydurulmuş iddianı xüsusi qeyd etmək lazımdır. Mübaligəsiz təsdiq etmək olar ki, “erməni soyqırımı” ildırım sürətilə bütün ermənilərin şüurlarına hakim kəsildi. Çünki bu mifin yaradılmasında təkcə “Daşnaksütyun” deyil, həm də Eçmiədzin kilsəsi daxil olmaqla, erməni cəmiyyətinin bütün təbəqələri iştirak edirdilər. Hər il onlar aprelin 24-nü, “erməni soyqırımı”nı xatirə günü kimi qeyd edirlər. Bundan başqa, Ermənistan Respublikası, erməni kilsəsi və müxtəlif erməni təşkilatları dünyanın bir çox ölkələrində “erməni soyqırımı”nın həm müxtəlif dövlətlər, həm də beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tanınması üçün aktiv təbliğat aparırlar. Fikrimizcə, “erməni soyqırımı” haqqında mif erməni terrorizminin sonrakı inkişafı üçün aparıcı rollardan birini oynadığına görə, onun formalaşması tarixinə aydınlıq gətirmək lazımdır.

Məlum olduğu kimi, Birinci dünya müharibəsi zamanı qanunsuz erməni silahlı dəstələri de-fakto vuruşan tərəf idi. Türkiyə vətəndaşları olan ermənilərin silahlı dəstələri – Türkiyəyə qarşı çar Rusiyası tərəfində vuruşurdular. Bundan başqa, erməni silahlı dəstələri, həmçinin türk ordusunun arxasında hərbi əməliyyatlardan uzaqda da fəaliyyət göstərirdilər. Onlar talanlar edir, yaşayış məntəqələrini dağıdır, kütləvi surətdə insanları (etnik türkləri və kürdləri) öldürürdülər. Qanunsuz erməni silahlı hərbi hissələrinin fəaliyyətinin planlaşdırılması və idarə edilməsi erməni partiyalarının və onların özəklərinin “komitə üzvü” adlandırılan rəhbərləri tərəfindən aparılırdı. Bu şəraitdə Osmanlı hökuməti “komitə üzvləri”nin həbsi haqqında qərar qəbul etdi. 1915-ci il aprelin 24-də dövlətə qarşı fəaliyyətdə ittiham olunan 2345 “komitə üzvü” həbs edildi. Eçmiədzində erməni kilsəsinin katolikosu V Qevorq ABŞ Prezidentinə göndərdiyi teleqramda Osmanlı hökuməti tərəfindən ermənilərin kütləvi məhv edildiyini bildirir və erməni xalqına kömək göstərməyi xahiş edirdi. Bu haqda çar Rusiyası da məlumatlandırıldı. Rusiyanın Xarici İşlər Nazirliyi dərhal Londonda, Vaşinqtonda, Parisdə və Romada səfirlərinə teleqram göndərir. Bu teleqramlarda çar Rusiyasının Xarici İşlər Nazirliyi öz səfirlərini fəaliyyətlərini aktivləşdirməyi və Britaniya, ABŞ, Fransa və İtaliyanın “Osmanlı dövlətində ermənilərin soyqırımı”nı tanımalarına nail olmasını xahiş edirdi.

Beləliklə, erməni siyasətçiləri, alimləri və ictimai xadimlərinin haqqında çox danışıqları 1915-ci ilin 24 aprel gününün, ilk növbədə Osmanlı dövlətinin daxilində reallaşdırılmasının həmin ilin mayın sonundan başlanan ermənilərin köçürülməsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. İkincisi, uydurma “erməni soyqırımı” uzun illər

üçün erməni terrorçularının hücumunun obyektlərini müəyyən etdi. Bunlar Türkiyə və Azərbaycanın dövlət və ictimai xadimləri, həmçinin Türkiyə ilə dost münasibətində olan ölkələrin vətəndaşları oldu.

Birinci dünya müharibəsindən və Azərbaycan Demokratik Respublikasının (ADR) devrilməsindən sonra Türkiyə və Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimlərinin qətlə "Daşnaksütyun"un əsas vəzifələrindən biri oldu. Bu məqsədlə, 1919-cu ildə Yerevanda "Daşnaksütyun"un IX qurultayında əsl adı Qaregin Pasternacyan olan Armen Qaronun rəhbərliyi altında "Nemesis" ("Cəza") xüsusi terror təşkilatının aksiyasının başlanğıcı haqqında qərar qəbul edildi. O, Osmanlı parlamentinin keçmiş deputatı idi və Birinci dünya müharibəsinin başlanğıcında qaçıb çar Rusiyası tərəfə keçmişdi. "Nemesis" əməliyyatlarının koordinatoru Amerikada yaşayan, əsl adı Akop Ter-Akopyan (Hagop Ter Hagopian) olan Türkiyədən gəlmə erməni Şahan Natali (Shahan Natali) idi. Maliyyə, logistika və kadrların hazırlanmasına Aron Saçaklyan (Aaron Sachaklian) cavabdeh idi.

"Nemesis" in siyahısına Türkiyə və Azərbaycanın 745 siyasi və dövlət xadiminin adı daxil edilmişdi. Tezliklə, 1920-ci ilin cəmi bir neçə ayı ərzində ADR-in görkəmli xadimləri N.Yusifbəyli (may, 1920-ci il), F.Xoyski və X.Xasməmmədov (19 iyun 1920-ci il), H.Ağayev (19 iyul 1920-ci il) erməni terrorçularının qurbanları oldular. "Nemesis" qurbanlarından biri də Osmanlı hökumətinin Daxili İşlər naziri və daha sonra Hərbi naziri olmuş Tələt paşa idi. O, 1921-ci il martın 15-də Berlinin ən izdihamlı küçələrindən birində Soqomon Teyleryan tərəfindən yüzlərlə şahidin gözü önündə öldürülmüşdü. Siyasi təzyiqlər nəticəsində məhkəmə prosesi "soyqırımı" haqqında iddialarla şouya çevirilmişdi – məhkəmə terrorçuya bəraət hökmü çıxartdı. Berlin Dairə Məhkəməsi terrorçu Teyleryanı deyil, faktiki olaraq Türkiyəni mühakimə edirdi. Ölüm cəzası tələb etmiş prokurorluq məhkəmənin bəraət hökmünə etiraz etdi, amma sonra öz tələbindən geri çəkildi. Məhkəmə üzvləri siyasi düşüncələrinə görə seçilmişdilər və işin müzakirəsi zamanı ittiham edilənin vəkilindən gizli təhdidlərə məruz qalırdılar. Məhkəmədə Teyleryan öz hərəkətlərinə onunla haqq qazandırır ki, onun ailə üzvləri Birinci dünya müharibəsi dövründə Türkiyə hökuməti tərəfindən məhv edilmişdi.

Digər bir cinayət, terror hadisəsi isə 1921-ci ilin iyulunda İstanbulda baş vermişdi. ADR dövründə çalışan Daxili İşlər naziri, tanınmış dövlət xadimi Behbud xan Cavanşir 1921-ci il iyulun 17-də erməni terrorçu Mişaq Torlakyan tərəfindən qətlə yetirilmişdi. Keçirilən məhkəmədə Azərbaycan nümayəndələrinin gərgin səyi nəticəsində prokuror daşnak terrorçusu Mişaq Torlakyan üçün ölüm hökmü tələb edir. Lakin ertəsi gün gözlənilmədən prokuror işdən uzaqlaşdırılır. "XX əsrin məhkəməsi" adlanan Azərbaycanın sabiq Daxili İşlər naziri Behbud xan Cavanşirin məhkəmə prosesi erməni havadarlarının təzyiq və təsiri nəticəsində ört-basdır edildi. Cinayət cəzasız qaldı. Bu, insan haqq və hüquqlarını rəhbər tutan Avropa Məhkəməsi tarixində "qara ləkə" olaraq yaddaşlarda qaldı. Bəlkə, elə bu cəzasızlığın nəticəsidir ki, XX əsrin əvvəllərində terrorun miqyası daha da genişləndi. Bütövlükdə, erməni terrorizminə bəraət hökmü çıxarıldı və bununla da erməni terrorçularının 70-80-ci illərdə bütün türk dünyasına qarşı qanlı aksiyalarına "yaşıl işıq" yandırıldı.

Həqiqətən də, daşnak qəzeti "Armenian Weekly" 1983-cü il martın 9-da Yuqoslaviyada türk səfiri Qalip Balkarı öldürmüş iki erməni terrorçusu üzərində qurulan məhkəmə prosesi ilə əlaqədar yazırdı ki, bu proses "o cəhətdən "Teyleryan-Torlakyan proseslərinə" oxşadı ki, terrorçular öz hərəkətlərini Türkiyəyə qarşı siyasi tələbləri ilə doğrultmağı bacardılar". Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, Berlin Dairə Məhkəməsinin biabırçı hökmündən dərhal sonra dünyanın müxtəlif ölkələrində erməni terrorçuları tərəfindən Türkiyə və Azərbaycan dövlət xadimlərinin silsilə qətləri baş verdi. Onlar Romada Seid Helim paşanı (6 dekabr 1921-ci il), Berlində Osmanlı hökumətinin keçmiş baş naziri Bahattin Şekeri və Trabzonun keçmiş qubernatoru, professor Cemal Azami (17 aprel 1922-ci il), Tiflisdə Kamal paşa və onun müavini Sureyya bəyi (25 iyul 1922-ci il), Buxarada Ənvər paşanı (4 avqust 1922-ci il) öldürdülər. Bu qanlı aksiyalar erməni terror təşkilatlarının fəaliyyətinin növbəti mərhələsinin başlanğıcı oldu.

Qeyd etmək lazımdır ki, Birinci dünya müharibəsindən sonra Osmanlı Türkiyəsi və Azərbaycanın rəsmi şəxslərinin qətlərində ixtisaslaşmış "Nemesis" erməni xüsusi terror təşkilatının qruplaşmaları 1920-ci illərin ortalarında öz fəaliyyətlərini dayandırdılar, lakin onların mövcudluğu bitmədi. Həqiqətən, 1981-ci ildə Erməni Milli Komitəsinin (Los-Anceles) "Christian Science Monitor"un redaktoruna ünvanlanmış məktubunda hiyləgərcəsinə vurğulanırdı ki, beynəlxalq səhnədə onilliklərlə mövcud olmuş bir sıra təşkilatlar erməni müqavimətini bütün mümkün olan sülh yolları ilə davam etdirməyə çalışırdı. Sonda, bəzi ermənilər sülh yolu ilə nizamlanmanın nəticəsi olmadığından məyus olaraq zorakılıqdan istifadə etməyə başladılar. Fikrimcə, bu və başqa erməni terror təşkilatları həqiqətdə öz cinayətkar fəaliyyətlərini yenidən başlamaq üçün əlverişli beynəlxalq vəziyyətin yaranmasını gözləyirdilər.

Beləliklə, XIX-XX əsrlər erməni terrorizminin tarixinə ən amansız fəaliyyət dövrü kimi düşmüşdür. XX əsrin 20-90-cı illəri ərzində "Daşnaksütyun" nəinki siyasi səhnədən düşmədi, əksinə, erməni diasporunun vasitəsilə mövcud olan güclü siyasi qüvvəyə çevrildi və əsasən, əsrin əvvəllərindəki proqramı davam etdirirdi.

İkinci dünya müharibəsindən sonra keçirilən Erməni milli konqreslərində, “Daşnaksütyun” və ASALA liderləri dəfələrlə bildiriblər ki, erməni xalqının Türkiyəyə qarşı mübarizəsi azadlıq mübarizəsidir.

Erməni terrorizminin növbəti mərhələsi Türkiyənin Los- Angelesdə konsulu Mehmet Baydar və vitse-konsulu Bahadır Demirin 1973-cü il yanvarın 27-də Santa Barbarada qətlilə başladı. Terror aktı Yanikyan tərəfindən törədilmişdi və fərdi erməni terroru kimi qəbul edilmişdi. Amma tezliklə aydın oldu ki, bu aksiya 1975-ci ildən başlayan erməni terrorizminin planlaşdırılmış, təşkil olunmuş və məqsədyönlü hissəsidir. Buna, həmçinin Yanikyanın ölümündən sonra ABŞ-da çıxan “Armenian Reporter” erməni qəzetinin iddiası da şahidlik edir. Qəzet yazırdı: o, “siyasi mübarizənin yeni erasını açdı” və “erməni tarixinin gedişini dəyişdirdi”.

Belə ki, Fransa, Böyük Britaniya, ABŞ, Yaxın Şərqi ölkələrinin erməni təşkilatları, XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərində Fələstin terror təşkilatlarının təcrübəsindən ruhlanaraq (bu haqda aşağıda söhbət gedəcək) və siyasi mübarizənin səmərəsizliyi haqqında nəticəyə gələrək, dünya ictimaiyyətinin diqqətini “erməni xalqının probleminə” cəlb edilməsi məqsədi ilə terror aktlarının həyata keçirilməsi metoduna qayıtmağa qərar verirlər. Bu dövrdə “Daşnaksütyun”un çoxsaylı terror qruplaşmaları yaradılmışdı – “Erməni inqilab ordusu”, “Yeni erməni müqaviməti”, “Ermənistanın azad olması üçün yeni erməni müqaviməti”, “Erməni azadlıq təşkilatı”, “Erməni soyqırımına münasibətdə ədalət mübarizləri”, “Erməni soyqırımı ədalət komandosları”, “Erməni soyqırımının qisasçıları” və s. 1972 -1991-ci illər ərzində bu qruplaşmalar tərəfindən türk diplomatları, siyasətçiləri və biznesmenlərinə qarşı 300-dən çox terror aktı törədilmişdi. Xüsusilə, onlar Avstriya, Fransa, Yuqoslaviya, İsveçrə, Avstraliya, Belçika, Bolqarıstan, Danimarka, İspaniya, ABŞ və BMT-də ... türk diplomatlarını öldürmüşdülər.

Terror aktlarına bəraət qazandırmaq üçün daşnak qəzeti “Armenian Weekly” bildirdi ki, “erməni ordusu və kommandosun Türkiyənin rəsmi şəxslərinə qarşı aktları ədalətlidir və erməni xalqının əksəriyyəti tərəfindən dəstəklənir” və “ermənilər yalnız “yaradılış aktları” kimi bu zorakı aktlar nəticəsində oyana bilərlər, çünki Türkiyənin istənilən nümayəndəsinin məhv edilməsi erməni ləyaqətinin bərqərar olmasını təsdiqləyir”.

Daşnaklar, ermənilərin “belə hərəkətlərdə iştirak etməsinə” “müstəsna hüququ” olduğunu bildirir və deyirdilər ki, “bu hərəkətlər terrorizm deyil”. 1985-ci ildə “Daşnaksütyun”un 23-cü Ümumdünya Konqresində “Siyasi platforma” qəbul edilmişdi. Burada elan edilirdi ki, “Naxçıvan, Qarabağ və Axalkalakini əhatə edən Vilson sərəhədlərində azad, müstəqil və birləşdirilmiş Ermənistanın yaradılması EIF-in əsas siyasi məqsədidir”. Platformada, həmçinin bildirilirdi ki, “erməni məsələsinin həlli yolunda Türkiyə bizim düşmənimizdir” və “türk imperiyasının mövcudluğu erməni məsələsinin həllinə prinsipial olaraq ziddir”. Həmçinin iddia edilirdi ki, “erməni xalqının fiziki mövcudluğunu və öz müqəddəratını təyin etmək hüququnu təmin etməsi üçün özünümüdafiyyə müraciət etməkdən başqa seçimi qalmamışdı”.

Yetmişinci illərin əvvəllərində marksizm-leninizm ideologiyasına tərəfdar olan ASALA (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia) terror təşkilatı yaradılmışdı. Bu erməni terror təşkilatının məqsədi Türkiyənin şərqi, şimali İran, indiki Ermənistan ərazisi, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionu və Naxçıvan Muxtar Respublikası əraziləri daxil olmaqla “Böyük Ermənistan” yaratmaq və həmçinin uydurma “erməni soyqırımı”nın dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınması idi. Bu təşkilat Türkiyə hökumətini “1915-ci ildə, guya, 1,5 milyon erməninin qətlilə üçün “öz məsuliyyətini açıq tanımağa, təzminat ödəməyə və ermənilərə ərazi güzəştə getməyə məcbur etmək fikrindədir. Simptomatikdir ki, 1982-ci il avqustun 7-də Ankaranın beynəlxalq aeroportunda erməni terrorçuları 10 sənişini öldürmüş və 71-ni yaralamışdılar. Polis terror aktı zamanı öldürülmüş və yaralanmışların sayını həbs edilmiş erməni terrorçularından biri Levon Ekmekçiyana məlumat verdikdə, o, “bu, çox azdır” demişdi. Bu təşkilatın məqsədlərinin reallaşdırılmasının əsas metodu-terror aktlarının keçirilməsidir.

ASALA ABŞ, Yunanıstan, Kipr, Fransa, İran, Livan və Suriyadan erməni diasporunun dəstəyini alır. SSRİ-nin mövcudluğu dövründə ASALA öz məqsədlərinə nail olmaq üçün əməliyyat meydanı kimi Ermənistan SSR-dən fəal istifadə edirdi. 1975-ci ilin yanvarında Beyrutda Ümumdünya Kilsələr Şurasının binasında ASALA döyüşçüləri tərəfindən həyata keçirilmiş terror aktı erməni terror təşkilatlarının qanlı fəaliyyətində yeni eranın başladığı haqqında dünya ictimaiyyətinə xəbər verdi. Belə ki, ASALA nümayəndəsinin bəyanatına əsasən, “1975-ci ildə təşkilatın birinci əməliyyatı ermənilərin Birləşmiş Ştatlara mühacirətinin dəstəklənməsi məqsədilə Ümumdünya Kilsələr Şurasının ofisinə qarşı keçirilmişdi”.

Tezliklə ASALA-nın çoxsaylı erməni terror qrupları yaradıldı: “Erməni azadlıq cəbhəsi” (1979-cu il), “Erməni azadlıq hərəkəti” (1981-ci il), “Orli” (1981-ci il), “İntihar edənlərin eskadronu” (1981-ci il), “9 İyun” (1991-ci il), “Erməni birliyi” (1988-ci il), “Gənc ermənilər ittifaqı” (1990-cı il) və b. Bundan başqa, ASALA terror təşkilatı qanlı aksiyalarını tez-tez “Orli” və “3 oktyabr” qrupları adından həyata keçirirdi. Əvvəlcə, bu təşkilatların həmlələrinin obyektli türk diplomatları idi. Sonradan onlar Türkiyə ilə dost münasibətində olan və ASALA-nın döyüşçülərini həbs edən dövlətlərin vətəndaşlarına və nümayəndələrinə qarşı çoxsaylı hücumlar edirlər. Qarabağ münaqişəsinin gərginləşdiyi dövrdə onlar Dağlıq Qarabağa silah

çatdırılması və muzdurluların cəlb olunması ilə məşğul olurdular, həmçinin Dağlıq Qarabağda etnik azərbaycanlılara qarşı çoxsaylı hücumlar həyata keçirirdilər.

1975 – 1985-ci illər ərzində dünyanın 21 ölkəsinin 38 şəhərində ASALA-nın terror qruplaşmaları tərəfindən 110-dan çox terror aktı həyata keçirilmişdi, onlardan 39-u silahlı hücum, 70-dən çoxu bomba partlayışı ilə müşayiət olunmuşdu. Bu aktlar nəticəsində 42 türk diplomati və digər dövlətlərin 4 diplomati öldürülmüş, həmçinin 15 Türkiyə vətəndaşı və digər dövlətlərin 66 vətəndaşı müxtəlif ağırlıq dərəcəsində yaralanmışdı.

Fikrimcə, erməni terror maşınının bu vandalizm həqiqətləri haqqında bütün dünya bilməlidir.